

EU:lla monta mahdollista suuntaa

Euroopan talous- ja rahaliitolla on muitakin vaihtoehtoja kuin tiivistyä liittovaltioksi tai hajota, kuten monet väittävät. Elinkeinoelämän tutkimuslaitoksen ja Ulkopoliittisen instituutin tutkijat Juha Jokela, Markku Kotilainen, Teija Tiilikainen ja Vesa Vihriälä hahmottelevat näiden ääripäiden väliin kaksi muuta päävaihtoehtoa, pankkiunioni-EMUn ja fiskaaliunioni-EMUn, ja arvioivat eri vaihtoehtojen ominaisuuksia ja vakautta sekä vaikutuksia Suomelle juuri valmistuneessa tutkimuksessa ”EU:n suunta – kuinka tiivis liitto?”.

Eurokriisi on pakottanut EMUn ulos Maastrichtin sopimuksen maailmasta, jossa jäsenmaiden talouspoliittinen suvereniteetti oli vahva, eikä niillä ollut lainkaan yhteisvastuuta toistensa julkisista talouksista. Rahoitustukimekanismi EVM, uudet talouspolitiikkasäännöt ja syntymässä oleva pankkiunioni vähentävät vakavien kriisien mahdollisuutta. Jos euromaat selviytyvät peritystä ylivelkaantumisestaan vakaalle kasvu-uralle, pankkiunioni-EMU voi muodostua pitkäaikaiseksi tilaksi. Näin siksi, että pidemmälle menevät askeleet ovat poliittisesti vaikeita ja edellyttävät muutoksia EU:n perussopimukseen.

Uudelleen kärjistyvät valtionvelkaongelmat ja myös poliittiset paineet voivat kuitenkin johtaa edelleen tiivistyviin EMUn rakenteisiin. Fiskaaliunioni-EMUssa syntyisi maiden välisiä suhdannetasausjärjestelmiä ja sitovaa finanssipoliittista valtaa siirtyisi nykyistä enemmän EU-tasolle. Fiskaaliunioni voisi kuitenkin saada hyvin erilaisia muotoja. ”Eurokeynesiläinen” versio painottaisi solidaarisuutta ja ”sääntösuuntautunut” versio jäsenmaiden taloudenpidolle asetettujen rajojen pitävyyttä. Fiskaaliunioni-EMU ei välttämättä olisi taloudellisesti tai poliittisesti kovin vakaa. Se olisi altis unionitason vallankäytön demokraattisen legitimitietin ongelmalle ja merkitsisi unionin nykyistä vahvempaa jakautumista euroalueen maiden ja muun EU:n välillä. Erityisesti eurokeynesiläinen versio sisältäisi askeleita kohti fiskaalista federalismia.

Aito liittovaltio ratkaisisi monia poliittisen vallankäytön selkeyteen ja demokraattiseen legitimitettiin liittyviä ongelmia ja voisi olla vakaa lopputila. Se edellyttäisi kuitenkin niin perustavan laatuista muutoksia valtasuhteissa ja poliittisissa kulttuureissa, että vaihtoehto olisi poliittisesti mahdollinen vain osalle nykyisiä EU-maita. Muiden asemaksi tulisi luultavimmin jonkinlainen liitännäisjäsenyys.

Suomelle pankkiunioni-EMU on jokseenkin helppo ratkaisu, vaikka järjestelmällä onkin ongelmansa toimivallanjaon selkeyden ja demokraattisten vastuusuhteiden näkökulmasta. Fiskaaliunioni-EMUlla olisi ongelmallisempi, vaikka sillä olisi myös myönteisiä piirteitä Suomen kannalta. Liittovaltio-EMUssa Suomen olisi hankalaa olla mukana mm. sen vuoksi, että meille tärkeät Ruotsi ja Iso-Britannia olisivat hyvin todennäköisesti sen ulkopuolella. Tärkeä havainto on, että eurokriisiin liittyvien taloudellisen pakkojen vähentyessä poliittiset tekijät saavat enemmän painoa EU:n suunnan määräytymisessä.

Kirja *Jokela, Juha – Kotilainen, Markku – Tiilikainen, Teija – Vihriälä, Vesa: EU:n suunta – kuinka tiivis liitto?* (ETLA B261/UPI Raportti 39) on sähköisessä muodossa vapaasti saatavilla ETLAn ja UPI:n kotisivuilta, joilta ovat ladattavissa myös tutkimushankkeeseen liittyvät lukuisat erillisraportit. Jane ja Aatos Erkon säätiö on rahoittanut tutkimushanketta. Lisätietoja antavat Juha Jokela (puh. 09 432 7730), Markku Kotilainen (puh. 050 351 1192), Teija Tiilikainen (puh. 040 820 0544) ja Vesa Vihriälä (puh. 043 824 1660).